

Faksimil

Affisch och programblad, uppsättningen av Lisa Langseths pjäs ”Den älskade”
med urpremiär på Dramaten, Lilla Elverket 8 okt. 1984

Inkluderas i arkivet som ett exempel på det samröre mellan konst och sociologi som intresserat mig. Jag samtalade en del med Lisa Langseth inför denna uppsättning av hennes pjäs och deltog i seminarier på teatern.

Affisch i stort format, 42 x 59 cm.

Framsidan är en affisch som avbildar den då okända skådespelerskan Noomi Rapaces ansikte. Hon spelade pjäsens enda roll, Katarina.

På baksidan ett programblad med bl.a. ett samtal mellan dramatikern och regissören Lisa Langseth, Noomi Rapace samt och Elverkets dramaturg Jacob Hirdwall. Här sägs:

”JACOB: Kultursociologen Pierre Bourdieu och hans begrepp ’kulturellt kapital’ är någonting som du Lisa hela tiden återkommer till. Vad är det med Bourdieus begrepp som fascinerar dig?

LISA: Det är intressant att kulturellt kapital inte nödvändigtvis är kopplat till pengar. En person med stora ekonomiska tillgångar kan avundas en person med högt kulturellt kapital, till exempel en känd konstnär – fastän konstnären kanske inte tjänar några pengar. Makt är intressant, hur maktsystem byggs. Den osynliga makten fascinerar mig. Makt bygger på överenskommelser, det är intressant att försöka förstå hur dessa skapas. ”

På baksidan annonseras även ett par seminarier på Lilla Elverket:

”Möt Donald Broady, Sveriges ledande expert på kultursociologen Pierre Bourdieus filosofi. Med utgångspunkt från de frågor som ’Den älskade’ ställer talar Donald på Lilla Elverket den 16 oktober kl 15–17. Och den 20 november kl 16–18 möter vi dramatikern och regissören Lisa Langseth i en diskussion om vardagens maktstrukturer.”

Den älskade

av Lisa Langseth



ELVERKET DRAMATEN

Den Älskade

av Lisa Langseth

Efter ett besök på Operan väcks Katarinas längtan att första en värld hon tidigare bara har sett på tv. I Den Älskade berättar hon om sin resa från köket på Marabous lunchrestaurang in i den klassiska musikvärldens högkulturella salonger. Hon dras till den respekt och livsvisdom som hon tycker att den klassiska musiken vittnar om och ger sig in i en värld fylld av Mahler och röda sammetssäten. Där möter hon de stora orden, den stora musiken och den stora kärleken, och för att få vara en del av detta är hon beredd att offra allt. Kanske till och med sig själv.

I rollen

NOOMI RAPACE

Regi **LISA LANGSETH**
Regiass. **MAJA SALOMONSSON**
Kostym **BENTE ROLANDSDOTTER**
Ljussättare **ANDERS ÖSTERBERG**
Peruk och mask **LENA BOUIC WRANGE**
Ljuddesign **TINA PAULSSON**
Inspicient **JENS CARLSSON**

Elverkets tekniker

JOHN ENGBERG **JENS CARLSSON**
HASSE AHLÉN **MARIA SÄRLUND**
MATTI HECKSCHER **MICKE CARLSSON**
RASMUS HOLLIÖS **LAMBERG**

Marknadsförare **CECILIA JOHANSSON**
Dramaturg **JACOB HIRDWALL**
Scenchef **DINA ÖSTERGREN**
Producent Elverket **ULRIKA HOLMGAARD**
Produktionsassistent **MIKAEL GÖRANSSON**
Konstnärlig ledare Elverket **STEFAN LARSSON**

Nordiska Strakosch Teaterförlaget ApS

URPREMIÄR PÅ LILLA ELVERKET DEN 8 OKTOBER 2004
Program nr 8 säsongen 2004–2005

Ett samtal mellan dramatiken och regissören Lisa Langseth, skådespelaren Noomi Rapace och Elverkets dramaturg Jacob Hirdwall.

Älskad till varje pris

JACOB: Vad har ni båda för bakgrund, hur kommer det sig att ni arbetar som dramatiker/regissör respektive skådespelare idag?

LISA: Jag ville bli skådespelare, gick på teaterstudion men det var inte så lyckat för mig, det fick mig att tänka om. Jag fick scen-skick, det var fruktansvärt skrämdande att stå på scen. Så jag började skriva istället, det blev mest prosa och lyrik. Men så ringde Anna Novovic och Malin Årelius och undrade om jag ville skriva första delen i en trilogi för scenen. Jag regisserade min egen text och upptäckte att det var oerholigt roligt att arbeta med skådespelare. Jag började skriva mer dramatik, gick på Bistöp Andés och Dramatiska Institutets dramatikerkurs. Min studieredation hette "Goddänd" och spelades på Stockholms Stadsteater. Den var Noomi med i, det var så vi träffades.

NOOMI: Jag flyttade från Skåne, gick gymnasiet på Södra latin i Stockholm. Efter gymnasiet gick jag på Skara skoleben men hoppade av. Sen kom jag tillbaka till Stockholm och har jobbat här sin del. Har bland annat jobbat på Teater Plaza, Stadsteatern, Orientateam, Dramaten, Teater Galeasen och filmat en del.

JACOB: Hur ser er drivkraft ut? Varför är det viktigt för er att arbeta med just teater?

NOOMI: En personlig drivkraft är att jag aldrig kommer att "kunna" det här med skådespelari. Jag börjar om varje gång, man kommer aldrig att kunna veta allt om den här konsten, det är ganska oöberhagligt men det är samtidigt utmanande – att hela tiden befinna sig på gränsen till vad man vågar, vad man klarar. Jag har ofta en känsla av att snart kommer någon att avslöja mig, säga "men vad gör du här?".

LISA: Fiktionen är ett av flera sätt att komma åt politiska och poetiska sidor av livet. Det är ett sätt att försöka lämna sig själv och ge sig i en föreställning av vad livet kan vara. Jag är fascinerad av alla mystiska omständigheter som gör en människa till den den är. Sen är det två helt olika sidor av tillit som antyder levande på vad jag gör, en hjälmhälsa som skriver, den andra regisserar. Det som är så bra är att jag får veta mig från den ena sidan av mig själv medan jag använder den andra. Den där växelverkan ger mig mycket.

NOOMI: Texten känns inte ditt "barn" när du regisserar, du klarar av att ditt verk utifrån, som om det vore någon annans.

LISA: Om det är jag som ska registrera min text så byter jag personlighet, jag strävar efter den där schizofrenin, annars skulle det bli svårt att göra det. Jag låtsas att det inte är jag som har skrivit texten, tar mig till ett tillstånd där jag kan låta texten och tänka "Jaha och vad är det här för skit!", sen kan jag börja fungera på hur man ska göra det.

JACOB: Huvudpersonen i "Den Älskade" – Katarina – vill befinna sig från sin bakgrund. Hon gör en klassresa, från köket på Marabous lunchrestaurang till den klassiska musikvärldens högkulturella salonger. Vad hoppas hon vinna genom att "bli en annan"?

NOOMI: Jag kan absolut fatta det. Jag har ofta velat befinna mig från

fall blir hon hängande mellan två klasser, två identiteter, hon tar sig aldrig riktigt in i den fina världen men kan samtidigt inte gå till baka och hör så plössligt inte hemma någonstans.

NOOMI: Katarinas sällsögenheter bakom henne, förändringen jaglar bara mest henne. Hon har låst in sig själv i en känslomässig och intellektuell bur, hon blir besatt av den här drömmen att så att säga höja sig och försöker till varje pris passa in. Hon var spontan och orädd i sitt tidigare liv. I den nya världen förlorar hon sin vildhet, sin styrka, tassar runt för att tillfredsställa, passa in. Männen hon träffar ser till en början något exotiskt i henne, ett naturbum, en oskuld vilddhet.

JACOB: Pjssen handlar i hög grad om en ung människas sökande efter identitet. Katarina skapar en förlöjlig självbild: är det så att "att vara någon" är så viktigt att man föredrar att bli tyrtad, att någon egentligen inte är bättre än att bli "ingen alls"?

NOOMI: Mycket i vårt samhälle bygger på att styras, att vara någon, att vara snovis, rik. Känd att bli synlig på något sätt. Att vinna respekt eller utrymme. Jag tror människor kan gå nästan hur långt som helst i sökandet efter och behovet av ett slags identitet.

JACOB: Stagnelius skriver i en dikt: "Adla du till frihet/detta tvång". Det handlar om att acceptera sitt öde. Att istället för att beklaga sin svåra situation försöka förvandla den till en styrka genom att acceptera den.

NOOMI: Jag kan känna igen det. När jag var liten föreställde jag mig, när jag låg och grät i sängen, att det fanns en kamera i rummet som filmade. Min sorg skulle i varje fall vara estetisk, gripbar, jag har liksom sett mig själv utifrån och försökt forma bilden av



Foto: Lennart och Monica Boman

Lisa Langseth och Noomi Rapace.

vem jag vill vara. Kanske är det därför jag dras till teater eftersom det handlar mycket om att inte se sig själv utifrån, att inte använda "den dubbla bilden", att komma bort från sina komplex, sin självcentrering.

LISA: Att skriva dramatik påminner om skådespelari på det sättet, att gå helt upp i sina karaktärer och vara distanslös till den värld man håller på att skapa. Medan regi mer handlar om att kunna distansera sig, att kunna se verket utifrån och "leviera" till publiken.

JACOB: Musiken spelar en stor roll i "Den Älskade". Varför är den så viktig? Vad representerar musiken för värderingar?

LISA: Det som är så intressant med klassisk musik är att den är quantitativ, det finns en evig kvalitet som man tillskriver den här musiken, den har jävligt mycket kulturellt kapital. Den klassiska musiken representerar åkthet, de äkta känslorna. Om man gör en dokumentär i P1 om överlevande från koncentrationsläger så låger man Anvo Flåt i bakgrunden, berättelser som handlar om dramatiska förändringar i människors liv ramas in av den här musiken. Man skulle aldrig använda Black Sabbath i ett sådant sammanhang, trots att den musiken också är en musik som handlar om smärta och skräck, kanske med samma allvar som den klassiska musiken.

JACOB: Kultursociologen Pierre Bourdieu och hans begrepp "kulturell kapital" är närgångning som du Lisa hela tiden återkommer till. Vad är det med Bourdieus begrepp som fascinerar dig?

LISA: Det är intressant att kulturellt kapital inte nödvändigtvis är kopplat till pengar. En person med stora ekonomiska tillgångar kan avundas en person med hög kulturell kapital, till exempel en känd konstnär – fastän konstnären kanske inte tjänar några pengar. Makt är intressant, hur maktssystem byggs. Den osynliga makten fascinerar mig. Makt bygger på överenskomelser, det är intressant att försöka förstå hur dessa skapas.

NOOMI: Katarina möter i "Den Älskade" dirigenten Adam. Hon tillmäter honom all makt, hon gör honom till en auktoritet som inte

kan ifrågasättas. Därför är hon medansvarig för sitt förtryck, medskapande. Hon erkänner en maktssituation där hon är längst ner. Där hon behöver bli sedd och älskad av honom för att finnas. Bli verklig.

LISA: Förtroendet tar inte slut förrän hon slutar gå med på att vara förtryckt. Det är bara hon själv som kan bryta mönstret. Men det är svårt. Katarina vågar inte leva sitt eget liv. Hon hoppas att detta att vara nära ett "geni" som Adam på något sätt ska smitta av sig på henne. Men hennes allra högsta önskan är inte bara att få vara nära honom, utan att bli honom.

NOOMI: Jag tror inte att det är så svårt att förlora en del av sig själv om man, när man känner sig svag och skakig, möter någon som säger: "jag ser dig, det är bara jag som ser dig, det är bara jag som förstår hur fantastisk du är". Jag tror en sän människa kan få ett enormt inflyande på. Om man, som Katarina säger, plössligt får "syn på det verkliga" av att verkligt, man får syn på originalet och då vet man att det står över allt annat, att det är det högsta" så är det självklart att hon är beredd att göra vad som helst för honom. Hon lever genom honom.

JACOB: Katarina möter i "Den Älskade" de stora orden, den stora musiken och den stora kärleken, och för att få vara en del av detta är hon beredd att offra allt. Kanske till och med sig själv. Är människan beredd att offra allt för ett förverkligande sina drömmar?

NOOMI: Det beror på om ens dröm krockar med en själv, ens. Jag. Mina dagar är en ständigt kamp för att uppnå mål jag har i mitt liv. Det handlar om jobb, kärlek, familj. Jag tror inte att min dröm är destruktiv.

LISA: Katarina drömmar om ett erkännande, om respekt, det är något väldigt viktigt. Hon skulle kunna börja plugga på universitetet och skriva en b-uppsats och få den godkänd, det skulle vara ett första steg någonstans, det skulle hon kunna uppnå. Men hennes drömmar är inte förankrade i verkligheten, de står inte i relation till hennes möjligheter. Hon är smart, har sett igenom det mesta, men har varken verktygen eller erfarenheten att ta sig fram, hon hittar ingen väg för att nå dit hon vill, hon vet helt enkelt inte hur hon ska bete sig.

NOOMI: Katarina kan inte tänka klart, kan inte hålla samman sina tankar, i pjssen faller hennes värld sönder i fragment. Hon försöker

Teaterchef och ansvarig utgivare Staffan Valdemar Holm
Programredaktion Jacob Hirdwall, Cecilia Johansson

Grafisk form **ZEPELIN**

Adress Kungliga Dramatiska Teatern,
Box 5037, 102 41 Stockholm
Telefon 08-665 61 00 vx
Programprenumeration säsongen 2004–2005 475 kr
Postgiro 3780-4

*Med reservation för ändringar

TIDIGARE PÅ ELVERKET

Woyzeck
av Georg Büchner
Övers. Ulf Peter Hallberg
Regi Stefan Larsson

Den första hösten
av Astrid Trotzig
Regi Anna Novovic

Stridszonen
av Michael Houellebecq
/ Jens Albinus
Övers. Jan Hendrik Swahn
Regi Olof Lindqvist

Befriad
av Sarah Kane
Övers. Jacob Hirdwall
Regi Oskaras Korsunovas

Falling Water
av Clara Diesen
Regi Clara Diesen

Hägar
av Simon Stephens
Övers. Magnus Hedlund
Regi Benjamin Wathter

Terrorism
av bröderna Presnjakov
Övers. Staffan Skott
Bearb. övers. Stefan Larsson,
Jacob Hirdwall
Regi Stefan Larsson

Arbetarklassens sista hjältar
av Peter Birro
Regi Stig Larsson

Utanför mitt fönster
av Mattias Andersson
Regi Birgitta Englin

PÅ ELVERKET HÖSTEN 2004

Kuddmannen
av Martin McDonagh
Övers. Sven Hög Persson
Regi Stefan Larsson

Love Bombing
av Jan Waldekranz
Regi Jan Waldekranz

Den Älskade
av Lisa Langseth
Regi Lisa Langseth

Paralyse Générale!
Texter av A. Strindberg i
urval och bearbetning av
Reine Brynolfsson och
Jacob Hirdwall

PÅ ELVERKET VÅREN 2005

Midvinter
av Zinnie Harris

Baal
av Bertolt Brecht

Drottning K
av Laura Ruohonen

min egen bakgrund. Jag har velat skära bort, mörklägga, ligga tillrätta. Jag har känt skam och skräck inför tanken att människor ska veta för mycket om mig. Jag känner igen mig i Katarinas rädsla för att så att säga bli våld – och bedömas som för lått.

LISA: Man vill snygga till sig, ligga tillrätta, försöka styra människors uppfattning om vem man egentligen är.

NOOMI: Jag tror att Katarinas förläring inte kunnat ge henne de verktyg som hon behöver för att utvecklas som människa. Därför vill hon göra sig kvitt sin bakgrund, hela 70-tals grejen. Först då kan hon börja skapa sig ett eget liv. När jag var i tonåren blev jag väldigt imponerad när jag kom hem till vänner vars föräldrar hade Nationalencyklopedin i bokhyllan. Det var som om de ägde en kunskap om världen som jag inte hade tillgång till. Jag var avundsjuk på dem som hade "nycklarna".

LISA: Alla grupperingar har sina hierarkier, regler. Katarina byter bara ut ett system mot ett annat.

NOOMI: Katarina var trygg i sin förortsvärld, där kunde hon reglera. Men när hon försöker träda in i ett annat socialt rum så upptäcker hon att där råder en annan ordning som styrs av regler och normer hon inte riktigt förstår, inte behåller. Det är en värld där hon aldrig riktigt kommer att passa in. "Annorlunda" finns alltid kvar, ungefär som en dialekt.

JACOB: Katarina gör i "Den Älskade" en klassresa. Vad förlorar hon på resan?

NOOMI: Hon förlorar sin naivitet, hennes världsbild som hon byter en något enklare världsmodell mot ett mer komplicerat universum. Jag tror hon förlorar sig själv på nåt vis, sin identitet.

LISA: Det är min fasta övertygelse att "den lyckliga klassresan" är fullt möjlig. Den är till och med nödvändig. Om möjligheten att röra sig mellan kulturella och sociala fält inte fanns så skulle det skapas ett slags skrämtänkande där man tycker att alla hör bäst hemma där de kommer ifrån och att lika barn leker bäst. Men i Katarinas

DRAMATEN Box 5037, 102 41 Stockholm. Besöksadress Nybroplan. Biljettkassan tel 08-667 06 80, fax 08-667 84 00, www.dramaten.se, e-post biljettbokning@drmaten.se
Kommunikationer: Buss 46, 47, 55, 62, 69 eller 76.
T-bana Östermalmstorg eller Kungsträdgården.

ELVERKET Linnégatan 69. www.elverket.dramaten.se
Kommunikationer: Buss 42, 44, 56 eller 62.
T-bana Karlaplan eller Östermalmstorg.

VOLT

Möt Donald Broady, Sveriges ledande expert på kultursociologen Pierre Bourdieus filosofi. Med utgångspunkt från de frågor som "Den Älskade" ställer talar Donald på Lilla Elverket den 16 oktober kl 15-17. Och den 20 november kl 16-18 möter vi dramatiken och regissören Lisa Langseth i en diskussion om vardagens maktsstruktur. Läs mer på: www.elverket.dramaten.se

ELVERKET DRAMATEN



Den älskade

av Lisa Langseth



Foto: Anna M. Eriksson

ELVERKET DRAMATEN

Den Älskade

av Lisa Langseth

Efter ett besök på Operan väcks Katarinas längtan att förstå en värld hon tidigare bara har sett på tv. I Den älskade berättar hon om sin resa från köket på Marabous lunchrestaurang in i den klassiska musikhögskolans högkulturella salonger. Hon dras till den respekt och livsvisdom som hon tycker att den klassiska musiken vittnar om och ger sig in i en värld fylld av Mahler och röda sammetssäten. Där möter hon de stora orden, den stora musiken och den stora kärleken, och för att få vara en del av detta är hon beredd att offra allt. Kanske till och med sig själv.

I rollen

NOOMI RAPACE

Regi **LISA LANGSETH**

Regiass. **MAJA SALOMONSSON**

Kostym **BENTE ROLANDSDOTTER**

Ljussättare **ANDERS ÖSTERBERG**

Peruk och mask **LENA BOUIC WRANGE**

Ljuddesign **TINA PAULSSON**

Inspicient **JENS KARLSSON**

Elverkets tekniker

JOHN ENGBERG JENS CARLSSON

HASSE AHLÉN MARIA SÄFLUND

MATTI HECKSCHER MICKE KARLSSON

RASMUS HOLLÓSY LAMBERG

Marknadsförare **CECILIA JOHANSSON**

Dramaturg **JACOB HIRDWALL**

Scenchef **DINA ÖSTERGREN**

Producent Elverket **ULRIKA HOLMGAARD**

Produktionsassistent **MIKAEL GÖRANSSON**

Konstnärlig ledare Elverket **STEFAN LARSSON**

Nordiska Strakosch Teaterförlaget ApS

URPREMIÄR PÅ LILLA ELVERKET DEN 8 OKTOBER 2004

Program nr 8 säsongen 2004–2005

Ett samtal mellan dramatikern och regissören Lisa Langseth, skådespelaren Noomi Rapace och Elverkets dramaturg Jacob Hirdwall.

Älskad till varje pris

JACOB: Vad har ni båda för bakgrund, hur kommer det sig att ni arbetar som dramatiker/regissör respektive skådespelare idag?

LISA: Jag ville bli skådespelare, gick på Teaterstudion men det var inte så lyckat för mig, det fick mig att tänka om. Jag fick scen-skräck, det var fruktansvärt skrämmande att stå på scen. Så jag började skriva istället, det blev mest prosa och lyrik. Men så ringde Anna Novovic och Malin Axelsson och undrade om jag ville skriva första delen i en trilogi för scenen. Jag regisserade min egen text och upptäckte att det var otroligt roligt att arbeta med skådespelare. Jag började skriva mer dramatik, gick på Biskop Arnös och Dramatiska Institutets dramatikerlinje. Min slutproduktion hette "Godkänd" och spelades på Stockholms Stadsteater. Den var Noomi med i, det var så vi träffades.

NOOMI: Jag flyttade från Skåne, gick gymnasiet på Södra latin i Stockholm. Efter gymnasiet gick jag på Skara skolscen men hoppade av. Sen kom jag tillbaka till Stockholm och har jobbat här sen dess. Har bland annat jobbat på Teater Plaza, Stadsteatern, Orienteatern, Dramaten, Teater Galeasen och filmat en del.

JACOB: Hur ser er drivkraft ut? Varför är det viktigt för er att arbeta med just teater?

NOOMI: En personlig drivkraft är att jag aldrig kommer att "kunna" det här med skådespeleri. Jag börjar om varje gång, man kommer aldrig att kunna veta allt om den här konstarten, det är ganska obehagligt men det är samtidigt utmanande – att hela tiden befinna sig på gränsen till vad man vågar, vad man klarar. Jag har ofta en känsla av att snart kommer någon att avslöja mig, säga "men vad gör du här?".

LISA: Fiktionen är ett av flera sätt att komma åt politiska och poetiska sidor av livet. Det är ett sätt att försöka lämna sig själv och ge sig in i en föreställning av vad livet kan vara. Jag är fascinerad av alla mystiska omständigheter som gör en människa till den den är. Sen är det två helt olika sidor av mig som arbetar beroende på vad jag gör, en hjärnhalva som skriver, den andra regisserar. Det som är så bra är att jag får vila mig från den ena sidan av mig själv medan jag använder den andra. Den där växelverkan ger mig mycket.

NOOMI: Texten känns inte som ditt "barn" när du regisserar, du klarar av att se ditt verk utifrån, som om det vore någon annans.

LISA: Om det är jag som ska regissera min text så byter jag personlighet, jag strävar efter den där schizofrenin, annars skulle det bli svårt att göra det. Jag låtsas att det inte är jag som har skrivit texten, tar mig till ett tillstånd där jag kan läsa texten och tänka "jaha och vad är det här för skit?", sen kan jag börja fundera på hur man ska göra det.

JACOB: Huvudpersonen i "Den älskade" - Katarina - vill befria sig från sin bakgrund. Hon gör en klassresa, från köket på Marabous lunchrestaurang till den klassiska musikhögskolans högkulturella salonger. Vad hoppas hon vinna genom att "bli en annan"?

NOOMI: Jag kan absolut fatta det. Jag har ofta velat befria mig från

fall blir hon hängande mellan två klasser, två identiteter, hon tar sig aldrig riktigt in i den fina världen men kan samtidigt inte gå tillbaka och hör då plötsligt inte hemma någonstans.

NOOMI: Katarinas självsegenskaper bakbinder henne, förändringen pågår bara inuti henne. Hon har låst in sig själv i en känslomässig och intellektuell bur, hon blir besatt av den här drömmen att så att säga höja sig och försöker till varje pris passa in. Hon var spontan och orädd i sitt tidigare liv. I den nya världen förlorar hon sin vildhet, sin styrka, tassar runt för att tillfredsställa, passa in. Mannen hon träffar ser till en början något exotiskt i henne, ett naturbarn, en oskolad vildhet.

JACOB: Pjäsen handlar i hög grad om en ung människas sökande efter identitet. Katarina skapar en förljugen självbild: är det så att "att vara någon" är så viktigt att man föredrar att bli till någon man egentligen inte är hellre än att bli "ingen alls"?

NOOMI: Mycket i vårt samhälle bygger på att synas, att vara någon, att vara snygg, rik, känd att bli synlig på något sätt. Att vinna respekt eller utrymme. Jag tror människor kan gå nästan hur långt som helst i sökandet efter och behovet av ett slags identitet.

JACOB: Stagnelius skriver i en dikt: "Adla du till frihet/detta tvång". Det handlar om att acceptera sitt öde. Att istället för att beklaga sin svåra situation försöka förvandla den till en styrka genom att acceptera den.

NOOMI: Jag kan känna igen det. När jag var liten föreställde jag mig, när jag låg och grät i sängen, att det fanns en kamera i rummet som filmade. Min sorg skulle i varje fall vara estetisk, gripande. Jag har liksom sett mig själv utifrån och försökt forma bilden av

kan ifrågasättas. Därför är hon medansvarig för sitt förtryck, medskapande. Hon erkänner en maktsituation där hon är längst ner. Där hon behöver bli sedd och älskad av honom för att finnas. Bli verklig.

LISA: Förtrycket tar inte slut förrän hon slutar gå med på att vara förtryckt. Det är bara hon själv som kan bryta mönstret. Men det är svårt. Katarina vågar inte leva sitt eget liv. Hon hoppas att detta att vara nära ett "geni" som Adam på något sätt ska smitta av sig på henne. Men hennes allra högsta önskan är inte bara att få vara nära honom, utan att bli honom.

NOOMI: Jag tror inte att det är så svårt att förlora en del av sig själv om man, när man känner sig svag och skakig, möter någon som säger: "jag ser dig, det är bara jag som ser dig, det är bara jag som förstår hur fantastisk du är". Jag tror en sån människa kan få ett enormt inflytande då. Om man, som Katarina säger, plötsligt får "syn på det verkligaste av all verklighet, man får syn på originalet och då vet man att det står över allt annat, att det är det högsta" så är det självklart att hon är beredd att göra vad som helst för honom. Hon lever genom honom.

JACOB: Katarina möter i "Den älskade" de stora orden, den stora musiken och den stora kärleken, och för att få vara en del av detta är hon beredd att offra allt. Kanske till och med sig själv. Är människan beredd att offra allt för att förverkliga sina drömmar?

NOOMI: Det beror på om ens dröm krockar med en själv, ens Jag. Mina dagar är en ständig kamp för att uppnå mål jag har i mitt liv. Det handlar om jobb, kärlek, familj. Jag tror inte att min dröm är destruktiv.

LISA: Katarina drömmer om ett erkännande, om respekt, det är något väldigt diffust. Hon skulle kunna börja plugga på universitetet och skriva en b-uppsats och få den godkänd, det skulle vara ett första steg någonstans, det skulle hon kunna uppnå. Men hennes drömmar är inte förankrade i verkligheten, de står inte i relation till hennes möjligheter. Hon är smart, har sett igenom det mesta, men har varken verktygen eller erfarenheten att ta sig fram, hon hittar ingen väg för att nå dit hon vill, hon vet helt enkelt inte hur hon ska bete sig.

NOOMI: Katarina kan inte tänka klart, kan inte hålla samman sina tankar, i pjäsen faller hennes värld sönder i fragment. Hon försöker



Lisa Langseth och Noomi Rapace

Teaterchef och ansvarig utgivare Staffan Valdemar Holm
Programredaktion Jacob Hirdwall, Cecilia Johansson

Grafisk form **ZEPPELIN**

Adress Kungliga Dramatiska Teatern,
Box 5037, 102 41 Stockholm
Telefon 08-665 61 00 vxl
Programprenumeration säsongen 2004–2005 475 kr
Postgiro 3780-4

*Med reservation för ändringar

TIDIGARE PÅ ELVERKET

Woyzeck
av Georg Büchner
Övers. Ulf Peter Hallberg
Regi Stefan Larsson

Den första hösten
av Astrid Trotzig
Regi Anna Novovic

Stridszonen
av Michael Houellebecq
/ Jens Albinus
Övers. Jan Hendrik Swahn
Regi Olof Lindqvist

Befriad
av Sarah Kane
Övers. Jacob Hirdwall
Regi Oskaras Korsunovas

Falling Water
av Clara Diesen
Regi Clara Diesen

Hägrar
av Simon Stephens
Övers. Magnus Hedlund
Regi Benjamin Walther

Terrorism
av bröderna Presnjakov
Övers. Staffan Skott
Bearb. övers. Stefan Larsson,
Jacob Hirdwall
Regi Stefan Larsson

**Arbetarklassens
sista hjältar**
av Peter Birro
Regi Stig Larsson

Utanför mitt fönster
av Mattias Andersson
Regi Birigitta Englin

**PÅ ELVERKET
HÖSTEN 2004**

Kuddmannen
av Martin McDonagh
Övers. Sven Hugo Persson
Regi Stefan Larsson

Love Bombing
av Jan Waldekranz
Regi Jan Waldekranz

Den Älskade
av Lisa Langseth
Regi Lisa Langseth

Paralysie Générale!
Texter av A. Strindberg i
urval och bearbetning av
Reine Brynolfsson och
Jacob Hirdwall

**PÅ ELVERKET
VÅREN 2005**

Midvinter
av Zinnie Harris

Baal
av Bertolt Brecht

Drottning K
av Laura Ruohonen

min egen bakgrund. Jag har velat skära bort, mörklägga, lägga till-
rätta. Jag har känt skam och skräck inför tanken att människor ska
veta för mycket om mig. Jag känner igen mig i Katarinas rädsla för
att så att säga bli vägd - och bedömas som för lätt.

LISA: Man vill snygga till sig, lägga tillrätta, försöka styra männi-
skors uppfattning om vem man egentligen är.

NOOMI: Jag tror att Katarinas föräldrar inte kunnat ge henne de
verktyg som hon behöver för att utvecklas som människa. Därför
vill hon göra sig kvitt sin bakgrund, hela 70-tals grejen. Först då
kan hon börja skapa sig ett eget liv. När jag var i tonåren blev jag
våldigt imponerad när jag kom hem till vänner vars föräldrar hade
Nationalencyklopedien i bokhyllan. Det var som om de ägde en
kunskap om världen som jag inte hade tillgång till. Jag var avund-
sjuk på dem som hade ”nycklarna”.

LISA: Alla grupperingar har sina hierarkier, regler. Katarina byter
bara ut ett system mot ett annat.

NOOMI: Katarina var trygg i sin förortsvärld, där kunde hon regler-
na. Men när hon försöker träda in i ett annat socialt rum så upp-
täckter hon att där råder en annan ordning som styrs av regler och
normer hon inte riktigt förstår, inte behärskar. Det är en värld där
hon aldrig riktigt kommer att passa in. ”Annanheten” finns alltid
kvar, ungefär som en dialekt.

JACOB: Katarina gör i ”Den älskade” en klassresa. Vad förlorar hon
på resan?

NOOMI: Hon förlorar sin naivitet, hennes världsbild förändras. Hon
byter en något enklare världsbild mot ett mer komplicerat univer-
sum. Jag tror hon förlorar sig själv på nåt vis, sin identitet.

LISA: Det är min fasta övertygelse att ”den lyckliga klassresan” är
fullt möjlig. Den är till och med nödvändig. Om möjligheten att röra
sig mellan kulturella och sociala fält inte fanns så skulle det ska-
pas ett slags skråtänkande där man tycker att alla hör bäst hemma
där de kommer ifrån och att lika barn leker bäst. Men i Katarinas

Lisa Langseth och Noomi Rapace.

vem jag vill vara. Kanske är det därför jag dras till teater eftersom
det handlar mycket om att inte se sig själv utifrån, att inte använda
”den dubbla blicken”, att komma bort från sina komplex, sin själv-
centrering.

LISA: Att skriva dramatik påminner om skådespeleri på det sättet, att
gå helt upp i sina karaktärer och vara distanslös till den värld man
håller på att skapa. Medan regi mer handlar om att kunna distansera
sig, att kunna se verket utifrån och ”leverera” till publiken.

JACOB: Musiken spelar en stor roll i ”Den älskade”. Varför är den så
viktig? Vad representerar musiken för värderingar.

LISA: Det som är så intressant med klassisk musik är att den är
oantastlig, det finns en evig kvalitet som man tillskriver den här
musiken, den har jävligt mycket kulturellt kapital. Den klassiska
musiken representerar äkthet, de äkta känslorna. Om man gör en
dokumentär i P1 om överlevande från koncentrationsläger så läg-
ger man Arvo Pärt i bakgrunden, berättelser som handlar om dra-
matiska förändringar i människors liv ramas in av den här musiken.
Man skulle aldrig använda Black Sabbath i ett sådan sammanhang,
trots att den musiken också är en musik som handlar om smärta
och skräck, kanske med samma allvar som den klassiska musiken.

JACOB: Kultursociologen Pierre Bourdieu och hans begrepp ”kultu-
rellt kapital” är någonting som du Lisa hela tiden återkommer till.
Vad är det med Bourdieus begrepp som fascinerar dig?

LISA: Det är intressant att kulturellt kapital inte nödvändigtvis är
kopplat till pengar. En person med stora ekonomiska tillgångar kan
avundas en person med högt kulturellt kapital, till exempel en
känd konstnär - fastän konstnären kanske inte tjänar några pengar.
Makt är intressant, hur maktsystem byggs. Den osynliga makten
fascinerar mig. Makt bygger på överenskommelser, det är intres-
sant att försöka förstå hur dessa skapas.

NOOMI: Katarina möter i ”Den älskade” dirigenten Adam. Hon till-
mäter honom all makt, hon gör honom till en auktoritet som inte

berätta, försöker förstå vad som hänt. Vem hon har blivit. Hon hä-
ler på att tappa greppet, försöker desperat hålla samman tillvaron.

JACOB: Hur mäter man en människas värde? Gör man det i vårt
samhälle? Kan man göra det? Vem bestämmer i så fall reglerna,
vem står för bedömningen.

LISA: Självklart är samhället en konstruktion, en överenskommel-
se. Överenskommelsen bygger på regler vi dikterar tillsammans. Vi
tillskriver vissa individer makt. Det går att stiga eller falla i förhål-
lande till den ”högsta kasten”.

NOOMI: Jag tycker absolut vårt samhälle delar upp människor och
ger dom olika värden och därmed olika möjligheter. Tycker att det
tänkandet finns nästan överallt; i tidningar, tv, skolor. Ett system
för bedömning. Om man är tillräckligt intressant, lyckad, smart och
viktig. Värld att tas på allvar. Tror vi alla är en del av det.

JACOB: Det finns de som håller tyst om sin arbetarklassbakgrund
tills de blivit erkända och sedan ”skryter” med den fastän de inte
längre har någon kontakt med den. Det är som om de vill säga: ”Jag
har erfarenhet, men jag är smart, jag har lyckats höja mig ur skiten”.

NOOMI: Jag har vuxit upp på landet. Jag läste Vecko-Revyn och
Frida. Där fick man lära sig att det gällde att bli någon. Snygg, lyck-
ad, känd för något - eller bara känd i största allmänhet. Jag lärde
mig att det finns olika klasser, olika slags människor. Många unga
läser sånt här. Skillnaden mellan Frida och till exempel DN:s kultur-
sidor är på sätt och vis inte så stor. Där kan man också läsa om vad
det är som gäller, vilka som ges plats att uttala sig. I USA finns en
sjuk kändiskultur, många kändisar börjar sina karriärer som porr-
stjärnor, viker ut sig, tar sig fram på det sättet. Man blir känd, men
för vad? Media har enorm makt när det gäller skapandet av värder-
ingar, de är normerande i hög grad. Media är den största makten
idag, inte politiken. Jag antar att alla människor vill bli älskade.
Man vill bli älskad till varje pris.

VOLT

**Möt Donald Broady, Sveriges ledande expert på kultursociologen
Pierre Bourdieus filosofi. Med utgångspunkt från de frågor som
”Den älskade” ställer talar Donald på Lilla Elverket den 16 oktober
kl 15-17. Och den 20 november kl 16-18 möter vi dramatikern och
regissören Lisa Langseth i en diskussion om vardagens maktstruktu-
rer. Läs mer på: www.elverket.dramaten.se**

DRAMATEN Box 5037, 102 41 Stockholm. Besöksadress Nybroplan.
Biljettkassan tel 08-667 06 80, fax 08-667 84 00, www.dramaten.se,
e-post biljettbokning@dramaten.se
Kommunikationer: Buss 46, 47, 55, 62, 69 eller 76,
T-bana Östermalmstorg eller Kungsträdgården.

ELVERKET Linnégatan 69. www.elverket.dramaten.se
Kommunikationer: Buss 42, 44, 56 eller 62,
T-bana Karlaplan eller Östermalmstorg.

ELVERKET DRAMATEN